

PRIEKŠLIKUMI DABAS LIEGUMA „ANCES PURVI UN MEŽI” TERITORIJAS PAPLAŠINĀŠANAI

IZSTRĀDĀTI ĪPAŠI AIZSARGĀJAMĀS DABAS TERITORIJAS „ANCES PURVI UN MEŽI”
DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNA IZSTRĀDES IETVAROS

Plāns izstrādāts laika posmam no 2016.gada līdz 2028.gadam

Pasūtītājs:

Dabas aizsardzības pārvalde

Izstrādātājs:

SIA „METRUM”

Projekta „Dabas aizsardzības plāna izstrāde dabas liegumam „Ances purvi un meži”, sagatavojot to integrēšanai vietējās pašvaldības teritorijas attīstības plānošanas dokumentos” vadītāja **Ilze Circene**

Dabas aizsardzības plāna izstrādes vadītāja **Sandra Ikauniece**

PLĀNA IZSTRĀDĒ IESAISTĪTIE EKSPERTI/SPECIĀLISTI

Ilze Circene, projekta vadītāja, teritorijas plānotāja
Sandra Ikauniece, dabas aizsardzības plāna izstrādes vadītāja, biotopu eksperte
Marta Baumanē, dabas aizsardzības plāna izstrādes vadītājas asistente, vaskulāro augu eksperte
Aija Melluma, ainavu un kultūrvēstures eksperte
Artis Markots, ģeogrāfiskās informācijas sistēmas speciālists, kartogrāfs
Maija Grandāne, zālāju biotopu eksperte
Lauma Vizule-Kahovska, stāvošu saldūdeņu eksperte
Ilze Čakare, tekošu saldūdeņu biotopu eksperte
Egija Biseniece, biotopu eksperte
Sindra Elksne, biotopu eksperte
Kristaps Vilks, bezmugurkaulnieku eksperts
Helmutš Hofmanis, ornitofaunas eksperts
Digna Pilāte, zīdītāju un bezmugurkaulnieku eksperte

Dabas aizsardzības plāns izstrādāts Norvēģijas finanšu instrumenta

2009.-2014.gada perioda programmas „Kapacitātes stiprināšana un institucionālā sadarbība starp Latvijas un Norvēģijas valsts institūcijām, vietējām un reģionālām iestādēm” projekta (4.3-24/NFI/INP-003) ietvaros

**Latvijas īpaši aizsargājamo dabas teritoriju integrācija
teritorijas plānojumā**

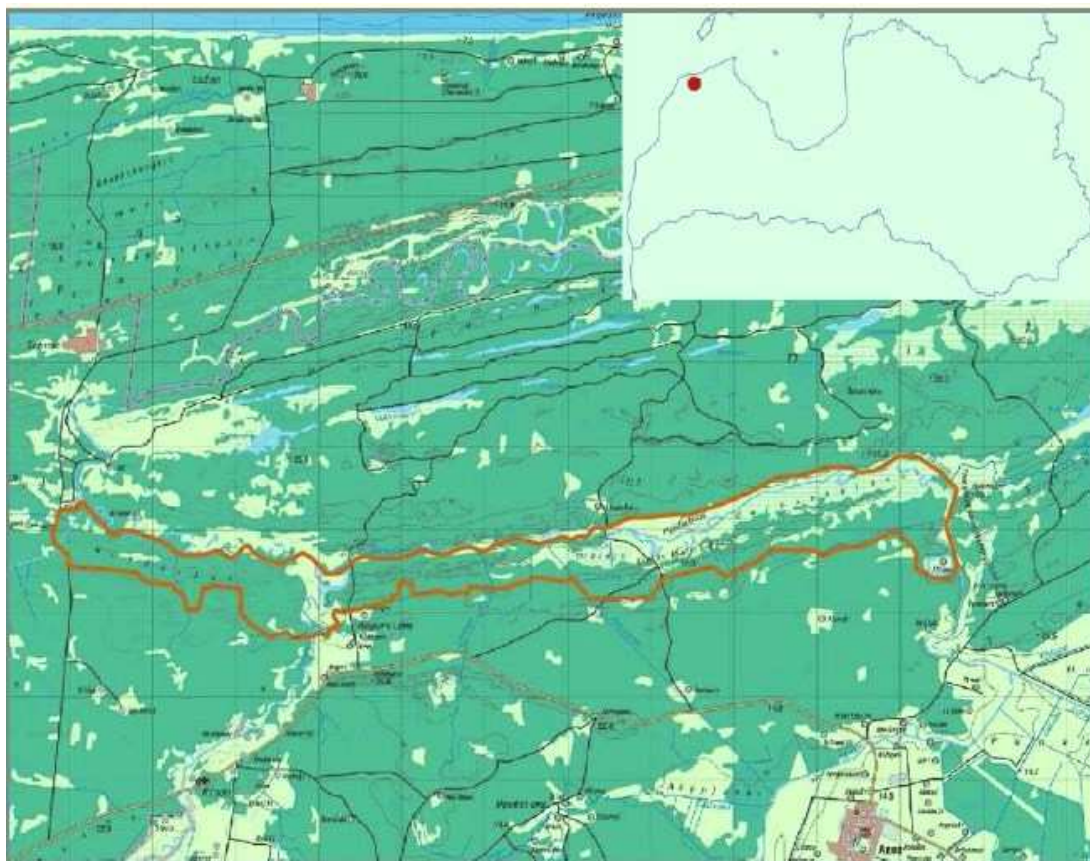
SATURA RĀDĪTĀJS

IEVADS.....	4
1. Bezmugurkaulnieku sugu aizsardzības nepieciešamība	5
2. Biotopu un vaskulāro augu, sūnu, ķērpju un sēņu sugu aizsardzības nepieciešamība	6
3. Putnu sugu aizsardzības nepieciešamība.....	6
4. Nepieciešamie aizsardzības pasākumi.....	7
PRIEKŠLIKUMI.....	7
NEPIECIEŠAMIE APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI	8
PIELIKUMI.....	11

IEVADS

Dabas lieguma „Ances purvi un meži” robežas būtiski atšķiras no putniem starptautiski nozīmīgās vietas „Irbes ieleja un Dižpurvs” robežām, galvenokārt plašos posmos gar Stendes un Irbes upēm, kuru ielejas ĪADT robežās iekļautas tikai daļēji, no abu upju labā krasta puses. Latvijas Dabas fonds 2008. un 2009.gadā projekta „Putnu direktīva” ietvaros ir izvērtējis dabas lieguma „Ances purvi un meži” un putniem nozīmīgās vietas (PNV) „Irbes ieleja un Dižpurvs” robežas, analizējot Latvijas Ornitoloģijas biedrības PNV programmas, otrā Latvijas līgzdojošo putnu atlanta (2000.-2004.), projekta Emerald un dabas lieguma dabas aizsardzības plāna izstrādes gaitā pieejamos datus par īpaši aizsargājamo putnu sugu populācijām un to dzīvotnēm, kā arī papildu lauka apsekojumu rezultātus. Secināts, ka dabas lieguma „Ances purvi un meži” esošā robeža nenodrošina šīs *Natura 2000* teritorijas ekoloģisko vienotību, jo nepamatoti izslēdz ievērojamas dabas aizsardzības vērtības (galvenokārt Latvijā un Eiropas Savienībā īpaši aizsargājamām putnu sugām svarīgus biotopus – hidroloģiskā režīma uzturēšanai svarīgus mitrājus, par tādiem uzskatāmi dabas liegumā neiekļautie Stendes, Rindas un Irbes upju, vecupju un palieņu fragmenti). Kā kvalificējošās putnu sugas uzskaitītas melnā dzilna *Dryocopus martius*, vakarlēpis *Caprimulgus europaeus*, dzērve *Grus grus*, sila cīrulis *Lullula arborea*, pelēkā dzilna *Picus canus*, kā arī atzīmētas vēl vismaz 10 nozīmīgas putnu sugas, piemēram, mežirbe *Bonasa bonasia*, brūnā čakste *Lanius collurio*, u.c.

2010.gadā, pamatojoties uz veiktā pētījuma rezultātiem, dabas lieguma teritorijā iekļauti Latvijā un Eiropas Savienībā aizsargājami biotopi un nozīmīgas retu un aizsargājamu putnu sugu atradnes starp Irbes upi un Ventspils šoseju, kā arī Trumpes ezera tuvumā.

1.attēls. 2014.gadā apsekotā teritorija

Jau 2010.gadā bija informācija, ka dabas liegumam dienvidu pusē pieguļošajā Stendes, Rindas un Irbes upju apkārtnē arī ir bioloģiski ļoti augstvērtīga teritorija. 2014.gada vasarā īstenotā Dabas aizsardzības pārvaldes projekta „Trīs īpaši aizsargājamo dabas teritoriju statusa

izvērtēšana” ietvaros, kura īstenošanu finansiāli atbalstīja Latvijas Vides aizsardzības fonds, apsekota 778,3 ha liela dabas lieguma dienvidu robežteritorija.

Teritorijā veikts aizsargājamo biotopu kartējums un aizsargājamo sugu inventarizācija. Lielāka uzmanība pievērsta bezmugurkaulnieku, sūnu un vaskulāro augu sugām.

Apskatītajā teritorijā ir atrastas 18 retas un aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas un 16 retas un aizsargājamās augu sugas, kas pārstāv dažādus, krasi atšķirīgus biotopus.

2015.gada vasaras beigās Dabas aizsardzības pārvalde iesniegusi VARAM teritorijas juridiskas aizsardzības nepieciešamības pamatojumu. Iespējams veidot jaunu teritoriju lapkoku praulgrauža *Osmoderma barnabita* aizsardzībai vai paplašināt esošo dabas liegumu.

1. BEZMUGURKAULNIEKU SUGU AIZSARDZĪBAS NEPIECIEŠAMĪBA

Lielākā daļa no konstatētajām sugām ir Latvijā īpaši aizsargājamās (10 sugas), bet divas sugas – lapkoku praulgrauzis *Osmoderma barnabita* un spilgtā purvspāre *Leucorrhinia pectoralis* ir Eiropas nozīmes prioritāri aizsargājamās sugas. Puse no apsekotajā teritorijā konstatētajām aizsargājamajām vai reti sastopamajām bezmugurkaulnieku sugām ir saistītas ar veciem dobumainiem platlapjiem, retāk citu sugu kokiem (lapkoku praulgrauzis, blāvais praulgrauzis *Gnorimus variabilis*, marmora rožvabole *Liocola marmorata*, tumšā ēnvabole *Melandryas dubia*, melnā praulvabole *Prionychus ater* un spožā skudra *Lasius fuliginosus*) vai platlapju un citu lapkoku atmirušo koksni (gaišais celmgrauzis *Strangalia attenuata*, rūsganbrūnais koksngrauzis *Stenocorus meridianus*) un to apdzīvojošajām piepēm (četrplankumu sēngrauzis *Mycetophagus quadripustulatus*). Viena trešdaļa no atrastajām sugām ir saistītas ar skujkoku mežiem – bioloģiski vecām priedēm un to atmirušo koksni (astoņplankumu krāšņvabole *Buprestis octoguttata*, lielā krāšņvabole *Chalcophora marianna*, priežu sveķotājkoksngrauzis *Nothorhina muricata*, lielais egļu koksngrauzis *Monochamus uralensis*, kuprainā celmmuša *Laphria gibbosa* un dzeltenā celmmuša *L. flava*). Viena suga atrasta sausos zālajos (parkšķis *Psophus stridulus*), viena suga ir saistīta ar jauktu koku mežiem (sausseržu raibenis *Limenitis camilla*) un, visbeidzot, viena suga ir saistīta ar vecupēm (spilgtā purvspāre). Kopumā jāatzīmē, ka, tā kā teritorija apstākļu ziņā ir - meži ar platlapjiem, parkveida zālāji, zālāji, vecupes, tādēļ tajā var būt sastopamas ekoloģiski tik krasi atšķirīgas aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas.

Īpaši aizsargājamās vai reti sastopamās bezmugurkaulnieku sugas ir konstatētas visā apsekotajā teritorijā, sākot no tās rietumu daļas pie Vičaku mājām, līdz pat austrumu galam pie Plūdoņu mājām. Jāatzīmē, ka Latvijā nav daudz tādu vietu, to skaitā – īpaši aizsargājamo dabas teritoriju, kur vienkopus būtu atrodamas mežiem, zālājiem un saldūdens biotopiem specifiskās retās un aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas, kā tas ir konstatēts šajā apskatītajā teritorijā. Turpinot izpēti, prognozējams, ka šajā teritorijā tiks atklātas vēl citas retas un aizsargājamās sugas.

Īpaši atzīmējams ir Eiropas nozīmes prioritāri aizsargājamais lapkoku praulgrauzis *Osmoderma barnabita*. Pašlaik lapkoku praulgrauzim Latvijā tāpat kā daudzviet citur Eiropā ir nelabvēlīgs aizsardzības statuss, tādēļ ir nepieciešams izvērtēt iespēju apskatītajai teritorijai piešķirt aizsargājamās dabas teritorijas statusu, paplašinot līdzās esošo Dabas liegumu. Pašreizējā dabas lieguma dienvidu robeža nav ekoloģiski pamatota un sadala funkcionāli vienotu biotopu kompleksu. Abās pašreizējās dabas lieguma robežas pusēs atrodas teritorijas ar līdzvērtīgu nozīmi aizsargājamo un reto bezmugurkaulnieku sugu kontekstā.

Stendes, Rindas un Irbes upju apkārtnē ir daudz vecu, dobumainu ozolu, kas daudzviet atrodas vai ir atradušies dažāda veida parkveida situācijās, kas ir viena no svarīgākajām lapkoku praulgrauža dzīvotnēm. Liela daļa no mežaudzēm ir izveidojusies aizaugot kādreizējām meža ganībām vai pļavām. Daļa no mežaudzēm ir pēdējās desmitgadēs nocirsti, taču izcirtumos lielā

skaitā kā ekoloģiskie koki ir saglabāti ozoli. Dobumaino koku daudzums, to telpiskais izvietojums un sadalījums pa vecumgrupām liecina, ka lapkoku praulgrauzim apskatītajā teritorijā salīdzinājumā ar daudzām citām Latvijā esošajām šīs sugas atradnēm ir laba dzīvotņu kvalitāte un augsts potenciāls populācijas ilgtermiņa pastāvēšanai. Priekšizpētes rezultāti ir atklājuši, ka apskatītajai teritorijai Latvijas mērogā ir provizoriski ļoti liela nozīme lapkoku praulgrauža aizsardzības nodrošināšanā.

2. BIOTOPU UN VASKULĀRO AUGU, SŪNU, ĶĒRPJU UN SĒŅU SUGU AIZSARDZĪBAS NEPIECIEŠAMĪBA

Teritorijā konstatēti 14 Eiropas Savienības un Latvijas aizsargājami biotopi un nokartēti kopumā 44 aizsargājamo biotopu poligoni. Dabas lieguma dienvidu robežteritorijā konstatētas 16 retas un aizsargājamas augu sugas (3 sēņu, 5 sūnaugu un 8 vaskulāro augu sugas), kam kopumā atzīmētas aptuveni 110 atradnes. Šo sugu skaitā ietilpst 14 īpaši aizsargājamas sugas (3 sēņu, 5 sūnaugu un 6 vaskulāro augu sugas), 14 Latvijas Sarkanajā grāmatā iekļautas sugas, 1 reta suga (iekļauta Latvijas Sarkanajā grāmatā) un 8 mikroliegumu sugas. Divas sugas ir iekļautas arī Eiropas Savienības Sugu un biotopu direktīvas V pielikumā.

Visretākās Dabas lieguma dienvidu robežteritorijā konstatētajām sugām ir nokarenā stardzīslene *Antitrichia curtipendula*, purva dievkrēsliņš *Euphorbia palustris*, tamariska frulānija *Frullania tamarsici*, košā zelt pore *Hapalopilus croceus*, Sibīrijas skalbe *Iris sibirica* un Baumgartnera pārzobe *Zygodon baumgartneri*.

Daudzviet konstatēta īpaši aizsargājamās piepes plaisājošā rūtainē *Xylobolus frustulatus* un košā zelt pore *Hapalopilus croceus*, kas bieži atrodama uz atmirušiem, ēnā novietotiem ozoliem, kā arī ķērpis *Calicium adspersum*, kas atrodams uz saules labi izgaismotiem ozoliem.

Dabas lieguma dienvidu robežteritorija uzskatāma par izcilu Eiropas Savienības un Latvijas aizsargājamo biotopu „5130/1.7. Kadiķu audzes zālajos un virsajos”, „6450/3.26. Palieņu zālāji”, „6530* Parkveida pļavas un ganības” un „9160/1.10. Ozolu meži” biotopu, reto un aizsargājamo sēņu un augu sugu, kā arī dižkoku sastopamības vietu. Šajā teritorijā ir nepieciešama prioritāri aizsargājamā biotopa „Parkveida pļavas un ganības” kartēšana, izmantojot arī attālās izpētes piedāvātās iespējas, un detalizēti plānojot apsaimniekošanas darbus. Apskatītajai teritorijai ir augsta kultūrvēsturiskā un ainaviskā vērtība. Kartēšanas un mērīšanas rezultātā iegūta informācija par 23 dižkokiem – ozoliem, kuru stumbra apkārtmērs 1,3 m augstumā pārsniedz 4,0 m.

3. PUTNU SUGU AIZSARDZĪBAS NEPIECIEŠAMĪBA

2009.gadā Ornitoloģijas biedrības veiktā pētījumā konstatēts, ka dabas lieguma „Ances purvi un meži” robežas būtiski atšķiras no putniem starptautiski nozīmīgās vietas „Irbes ieleja un Dižpurvs” robežām, galvenokārt plašos posmos gar Stendes un Irbes upēm, kuru ielejas ĪADT robežās iekļautas tikai daļēji, no abu upju labā krasta puses. Līdz ar to bija nepilnīgi nodrošināts aizsardzības statuss daļai no putniem nozīmīgās vietas „Ances purvi un meži”

Kā jau minēts, 2010.gadā, pamatojoties uz veiktā pētījuma rezultātiem, dabas lieguma teritorijā iekļauta daļa no ieteiktās teritorijas - nozīmīgas retu un aizsargājamo putnu sugu atradnes starp Irbes upi un Ventspils šoseju, kā arī Trumpes ezera tuvumā, bet ierosinātais posms, kas ietvēra Stendes, Rindas un Irbes ielejas ar palieņu pļavām, netika iekļauts. Šajā teritorijā konstatētas piecas Natura 2000 vai Putniem nozīmīgu vietu kvalificējošās putnu populācijas un to ligzdošanai piemēroti biotopi – vakarlēpis *Caprimulgus europaeus*, melnā dzilna *Dendrocopus martius*, dzērve *Grus grus*, sila cīrulis *Lullula arborea*, pelēkā dzilna *Picus canus*, kā arī sastopamas vēl vismaz 10 citu īpaši aizsargājamo putnu sugu populācijas,

piemēram, zivju dzenītis *Alcedo atthis*, mazais mušķērājs *Ficedula parva*, grieze *Crex crex*, mežirbe *Bonasia bonasia*, vidējais dzenis *Dendrocopus medius* u.c.

4. NEPIECIEŠAMIE AIZSARDZĪBAS PASĀKUMI

Lapkoku praulgrauža un citu aizsargājamo sugu dzīvotņu ilgtspējīgai saglabāšanai nepieciešamas dabas lieguma robežu izmaiņas, iekļaujot tā teritorijā arī Stendes un Irbes kreisajā krastā esošo šo sugu dzīvotnes daļu. Īpaši tas nepieciešams lapkoku praulgrauža labvēlīgas aizsardzības stāvokļa nodrošināšanai. Pašreizējā dabas lieguma dienvidu robežai nav ekoloģiska pamatojuma. Abos Stendes un Irbes krastos atrodas identisks kādreizējo platlapju un vecupju mozaīkas komplekss, kurā līdzās lapkoku praulgrauzim sastopamas arī citas Biotopu direktīvas sugas – divjoslu airvabole, platā airvabole un spilgtā purvspāre. Ja salīdzina dabas liegumā iekļauto teritoriju ar tai pieguļošo teritoriju, jāsecina, ka lielāks veco ozolu skaits atrodas ārpus dabas lieguma. Īpaši jāatzīmē, ka dabas lieguma dienvidu daļa kopā ar Stendes un Irbes upju kreisajā krastā izvietoto zālāju un kādreizējo parkveida biotopu teritoriju ir vērtējama kā viena no trim vai četrām nozīmīgākajām lapkoku praulgrauža dzīvotnēm valsts mērogā (līdzās Ziemeļgaujai, Lubāna mitrājā ietilpstošajai Pededzes apkārtnē un turpat esošajām Mugurves pļavām).

Jāatzīmē neatbilstība starp šajā teritorijā konstatētajām aizsargājamajām dabas vērtībām un jebkāda aizsargājamās dabas teritorijas statusa iztrūkumu, ja neskaita platības ziņā nelielo esošo mikroliegumu lapkoku praulgrauža aizsardzībai.

Priekšlikumos ietverti gan teritorijas aizsardzības priekšlikumi, gan apsaimniekošanas rekomendācijas, kas pielietojamas arī dabas lieguma teritorijā lapkoku praulgrauzim nozīmīgo teritoriju apsaimniekošanā.

PRIEKŠLIKUMI:

- 1) Paplašināt dabas lieguma robežas, iekļaujot dabas liegumā Irbes un Stendes upju kreisajā krastā izvietotās, retajām un aizsargājamajām bezmugurkaulnieku sugām, jo īpaši – prioritāri aizsargājamajam lapkoku praulgrauzim nozīmīgās dzīvotnes. Potenciāli dabas liegumam pievienojamajā teritorijā ir konstatētas prioritāri aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas, to skaitā – lapkoku praulgrauzis, kam saskaņā ar pēdējo ziņojumu Eiropas Komisijai, Latvijā ir nelabvēlīgs aizsardzības stāvoklis. Apskatītā teritorija ir ar augstu potenciālu lapkoku praulgrauža populācijas saglabāšanai ilgtermiņā, par ko liecina gan šai sugai piemērotās dzīvotņu platības, gan to pašreizējā kvalitāte.
- 2) Apsaimniekošanas un aizsardzības noteikumos atrunāt mežaudžu apsaimniekošanas jautājumus, kas veicinātu izpratni no meža īpašnieku puses un nodrošinātu lapkoku praulgrauža saglabāšanos. Nav nepieciešams koku ciršanas pilnīgs aizliegums īpaši aizsargājamiem meža biotopiem neatbilstošās mežaudzēs ar izklaidus augošiem veciem, dobumainiem ozoliem. Mežaudzē esošo, ozolus noēnojošo egļu un bērzu izciršana uzlabo lapkoku praulgraužu dzīvotnes gaismas apstākļus. Jāveicina tāda meža apsaimniekošanas prakse, kas izcirstajās platībās veicinātu ozolu paaugas attīstību. Daļā no apsekotās teritorijas izcirtumiem ir novērojama labi attīstīta ozolu paauga, tomēr daudzviet ar to konkurē citu sugu jaunie kociņi – bērzi un egles.
- 3) Nepieciešams turpināt uzturēt heterogēnu zālāju un meža puduru, kā arī parkveida biotopu mozaīku. Parkveida situācijas ir īpaši nozīmīgas aizsargājamo bezmugurkaulnieku saglabāšanā, jo daudzas sugas, to skaitā prioritāri aizsargājamais lapkoku praulgrauzis, apdzīvo saules labi izgaismotus, savrup augošus kokus vai arī mežmalā, ekotona apstākļos augošus kokus. Otrkārt, heterogēnā parkveida biotopā vienlaikus līdzās ir pieejama gan atmirušā koksne, gan ziedoši augi zālāja biotopos, kur aizsargājamās un retās

bezmugurkaulnieku sugas var veikt papildus barošanas imago stadijā. Parkveida biotopu uzturēšanā ir izmantojama gan pļaušana, gan noganīšana.

- 4) Daudzviet nepieciešama veco, dobumaino ozolu pakāpeniska atēnošana. Daudzviet vecākās paaudzes ozoli, to skaitā arī dižkoki ar ievērojamu stumbra apkārtmēru, atrodas noēnojumā, ko rada to tuvumā izaugušie krūmi un jaunie kociņi. Nepieciešama šo krūmu un kociņu nociršana, tajā pašā laikā saudzējot platlapju paaugu, kadiķus un dažādus krūmus, kas ziedēšanas laikā ir nozīmīgs barības avots apputeksnētājiem kukaiņiem, to skaitā arī aizsargājamajām sugām. Veco dobumaino koku atēnošana nav jāveic visā apsektotās teritorijas platībā, jo daļa no retajām bezmugurkaulnieku sugām izvēlas arī noēnotus apstākļus.
- 5) Jaunaudzēs ap jauniešiem, perspektīvajiem ozoliņiem ir ieteicama to savlaicīga atēnošana, nelielā attālumā ap tiem nocērtot jaunus bērzus un egles. Tāpat ap vidēji vecās un vecās mežaudzēs vainaga atvērumos un laucēs augošajiem ozoliņiem arī ir ieteicama to savlaicīga atēnošana. Šo pasākumu nav nepieciešams veikt visās atbilstošās vietās, bet tā, lai nākotnē kopumā apskatītajā teritorijā ik pēc 300 m būtu lapkoku praulgrauža attīstībai perspektīvas ozolu grupas.

Nepieciešams apsvērt iespējas lielāka dabas aizsardzības projekta īstenošanai šajā un dabas lieguma teritorijā, lai nodrošinātu prioritāri aizsargājamu sugu un biotopu kvalitatīvu inventarizāciju, veiktu to apsaimniekošanu, kā arī veicinātu vietējo iedzīvotāju un zemes īpašnieku izpratni par dabas vērtību saglabāšanu

NEPIECIEŠAMIE APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI

Biotops *Parkveida pļavas un ganības* 6530* ir ļoti nozīmīga dzīvotne lapkoku praulgrauzim *Osmoderma barnabita*, kas uzskatāma par t.s. lietussargsugu, t.i., kurai nodrošinot atbilstošus dzīves apstākļus, tiek palīdzēts arī vairākiem simtiem citu bezmugurkaulnieku. Lapkoku praulgraužu izzušana galvenokārt saistāma ar piemērotu dzīvotņu izzušanu. To apdraud apsaimniekošanas (noganīšanas, pļaušanas) pārtraukšana vai pārāk zema tās intensitāte kādreizējās parkveida pļavās un ganībās, parkos un aleju uzturēšana. Būtiska problēma ir pārtraukumi kokaudzes vecuma struktūrā, t.i., bieži vien pietrūkst jaunāku vai vidēja vecuma koku, kas ilgtermiņā nomainītu vecos dobumainos kokus.

Veidojot šādu lielāku atjaunošanas projektu, tas jādara kompleksi ar teritoriju Stendes upes otrā krastā, kas pašreiz nav noteikta kā aizsargājama teritorija (ierosinātā paplašinājuma teritorija).

Svarīgi ir dzīvotnē apzināt dažādu attīstības stadiju koku daudzumu, to augšanas apstākļus un izvietojumu telpā. Praulgraužu dzīvei derīgi koki parasti ir 150 gadus vai vecāki. Kopējā dzīvotnes telpā vajadzīgi arī jaunāki koki, kas vecos kokus aizstās nākotnē, un vietu aizņem arī vecie koki, kas vairs nav derīgi praulgraužiem, bet joprojām var būt noderīgi kādām citām sugām, kā arī jārēķinās, ka kokiem jābūt pietiekamā izretinājumā un pilnvērtīgā biotopā ir arī lauces. No otras puses, sugai pašlaik un nākotnē noderīgajiem kokiem nevajadzētu būt savstarpēji tālāk par 200-300 m, kas ir maksimālais attālums, kādā praulgrauži normāli spēj izplatīties un to mikropopulācijas mijiedarboties.

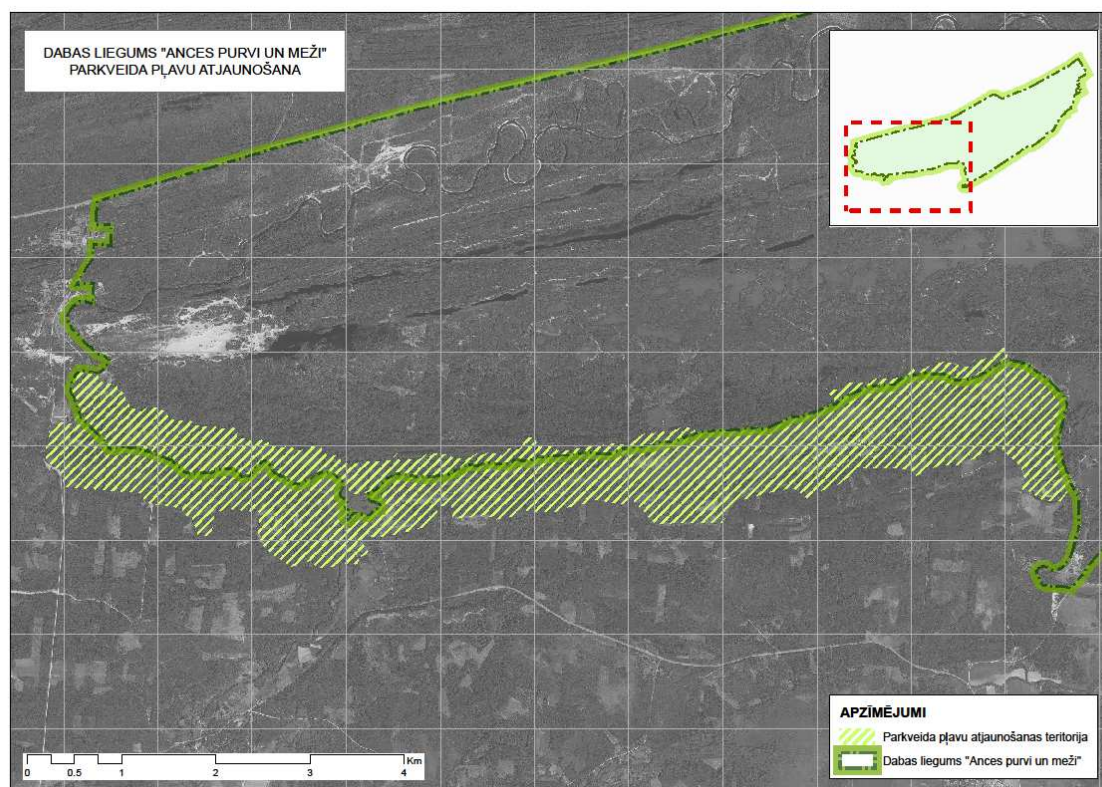
Pirms biotopa atjaunošanas uzsākšanas nepieciešams izstrādāt detālu atjaunošanas plānu. Kopējā platība, kurā būtu nepieciešama parkveida biotopu atjaunošana, ir liela un aptver teritorijas abos Irbes un Stendes krastos no Vičaku mājām rietumos līdz Pūpolu mājām austrumos (skat. 30. attēlu).

Pirmais pasākums tajā ir parkveida koku detalizēta kartēšana ar mērķi no saproksīlo sugu vajadzību viedokļa noskaidrot, vai atjaunojamajā poligonā ir pietiekams skaits dobumainu koku, pietiekams skaits un vienmērīgi pārstāvētas dažādas koku attīstības stadijas, un precizēt

biotopa poligona robežas. Ievāktajai informācijai ir jāatspoguļo esošo un potenciālo parkveida koku sadalījums attīstības stadijās, kā arī jāievāc informācija par koku izmēriem – tā, lai vēlāk būtu iespējams veikt stāvokļa analīzi.

Lai ilgtermiņā izlīdzinātu atjaunojamās parkveida kokaudzes vecumstruktūru un novērstu dobumainu koku pieejamības pārtraukumus nākotnē, biotopa atjaunošanas plānošana jāveic, domājot par laika periodu, kas aptver vairākas koku paaudzes. Šāds plānojums iespējams apzinot dažādu attīstības stadiju koku skaitu un to izvietojumu, un pēc tam mērķtiecīgi veicinot trūkstošo attīstības stadiju koku veidošanos.

Kartēšanas metodika un atjaunošanas plāna izstrādes piemērs atrodams LIFE+ projekta “For-
Rest” (*Meža biotopu atjaunošana Gaujas nacionālajā parkā*) pieredzē, kā arī biotopa *Parkveida pļavas un ganības 6530** aizsardzības plānā un vadlīnijās biotopa *Parkveida pļavas un ganības 6530** atjaunošanai.

2.attēls. Parkveida pļavu biotopu kompleksa atjaunošanas teritorija

Teritorijā nepieciešams atjaunot un uzturēt heterogēnu zālāju un meža puduru, kā arī parkveida biotopu mozaīku. Būtiski apzināties, ka heterogēnā parkveida biotopā vienlaikus līdzās ir pieejama gan atmirušā koksne, gan ziedoši augi zālāja biotopos, kur aizsargājamās un retās bezmugurkaulnieku sugas var veikt papildus barošanos imago stadijā.

Vispārēju parkveida pļavu biotopu atjaunošanu ieteicams veikt pēc visu teritoriju aptveroša projekta izstrādes, īpaši teritorijās, kur jāapsver meža zemju turpmāka apsaimniekošana un pārveidošana. Tajā pašā laikā jau pirms projekta izstrādes var veikt zālāju atjaunošanu un apsaimniekošanu poligonos, kas identificēti kā bioloģiski vērtīgi zālāji (aizsargājami zālāju biotopi) un potenciālie vērtīgie atklāto aizsargājamo zālāju biotopi, kā arī atēnot bioloģiski vecus ozolus.

Atjaunošanas pasākumu veido nevēlamo koku un krūmu izciršana un tai sekojoša teritorijas apsaimniekošana. Parkveida biotopu uzturēšanā ir izmantojama gan pļaušana, gan noganīšana. Veco dobumaino koku atēnošana nav jāveic visā teritorijas platībā, jo daļa no retajām bezmugurkaulnieku sugām izvēlas arī noēnotus apstākļus. Jaunaudzēs ap jaunajiem, perspektīvajiem ozoliņiem ir ieteicama to savlaicīga atēnošana, nelielā attālumā ap tiem nocērtot jaunos bērzus un egles. Tāpat ap vidēji vecās un vecās mežaudzēs vainaga atvērumos un laucēs augošajiem ozoliņiem arī ir ieteicama to savlaicīga atēnošana. Šo pasākumu nav nepieciešams veikt visās atbilstošās vietās, bet tā, lai nākotnē kopumā apskatītajā teritorijā ik pēc 300 m būtu lapkoku praulgrauža attīstībai perspektīvas ozolu grupas.

Parkveida ainavā bieži ir sastopami arī citu sugu senās parkveida ainavas koki, kas nav tieši saistīti ar platlapju kokiem raksturīgo saproksilofāgo sugu aizsardzības mērķi. Tomēr arī šādi koki ir jāsaudzē. Visbiežāk tās ir vecas kādreiz klajākos apstākļos augušas priedes, egles un bērzi.

Papildus dobumainajiem kokiem, kas nepieciešami praulgrauzim un parasti veidojas no 150 gadu vai lielākā vecumā, vajadzīgi arī jaunāki koki, kas vecos kokus aizstās nākotnē, un vietu aizņem arī vecie koki, kas vairs nav derīgi praulgraužiem, bet joprojām var būt noderīgi citām sugām. Jārēķinās arī, ka kokiem jābūt pietiekamā izretinājumā, lai tos sasniegtu saules gaisma un siltums, kā arī pilnvērtīgā biotopā ir jābūt klajām laucēm, kupliem krūmiem, kur ziedos barojas daļa no kokos dzīvojošām sugām.

Dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros parkveida pļavu atjaunošanas plašajā teritorijā ir identificēti 7 prioritāri apsaimniekojamie poligoni (1.pielikums), kas ietver gan lieguma teritoriju, gan pieguļošo augstvērtīgo, ekoloģiski saistīto teritoriju otrā pusē Stendes upe. Šajās vietās ir pierādīta lapkoku praulgrauža klātbūtne, tajos sastopami veci, dobumaini, šobrīd vai kādreiz atklātos vai parkveida biotopos augoši ozoli, kā arī daļa no tiem pārstāv labāk saglabājušās parkveida biotopu teritorijas šajā apkārtnē. Detalizētās ozolu kartēšanas rezultātā var tikt precizētas pašlaik norādītās prioritāri apsaimniekojamo poligonu robežas.

Parkveida biotopu atjaunošanas laikā ir veicināma jaunu ošu grupu saglabāšana, jo tās ir citas Biotopu direktīvas bezmugurkaulnieku sugas – ošu pļavraibeņa kāpuru attīstības vieta. Lielākā daļa no ozolu atēnošanas darbos nocirstās likvidās koksnes (ja tāda iegūstama) ir realizējama, tomēr nelielu daļu no šīs koksnes retu bezmugurkaulnieku daudzveidības saglabāšanai ieteicams atstāt saules labi izgaismotās vietās zem atēnotajiem ozoliem vai zālāju malā, kur tās netraucētu zālāju pļaušanu. Uzsākot parkveida biotopu atjaunošanu, noskaidrojamas arī atjaunotās platības ilgtermiņa uzturēšanas un apsaimniekošanas iespējas.

Nepieciešams nodrošināt, ka pļaušanas vai ganīšanas rezultātā ekotona apstākļos tiek saglabātas šādas ziedošu augu grupas, īpaši svarīgi tas ir laika periodā no jūnija vidus līdz jūlija vidum, kad ir augstāk minēto sugu imago lidošanas laiks. Veicot pļaušanu, var daļā no pļavu ielokiem saglabāt šādu šauru, ziedošiem augiem bagātu joslu. Rekomendējams atsākt pļavu apsaimniekošanu arī tajos poligonos, kur tas šobrīd nenotiek.

Pielikumi

1.pielikums.

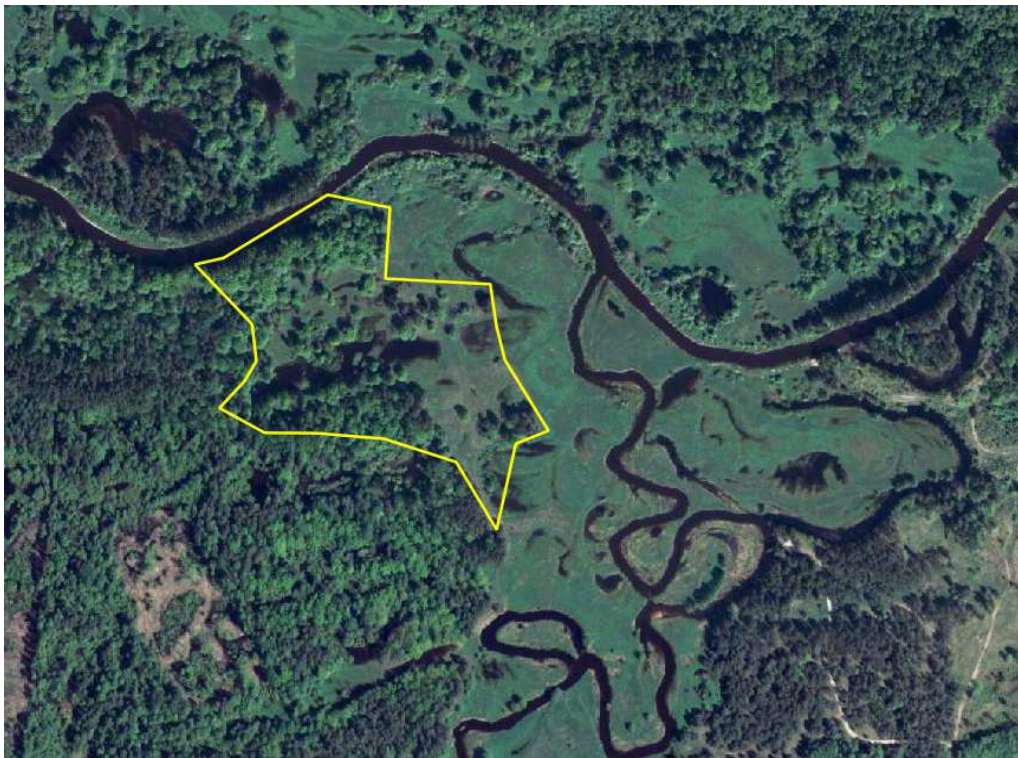
Lapkoku praulgrauža *Osmoderma barnabita* dzīvotņu atjaunošanai (vecu ozolu atēnošanai un parkveida biotopu atjaunošanai) prioritārie poligoni dabas liegumā “Ances purvi un meži” un tam dienvidu pusē pieguļošajā teritorijā

1.attēls. Prioritārais poligons Nr.1., atrodas ārpus dabas lieguma „Ances purvi un meži” teritorijas, Vičaku māju tuvumā. Poligona centra LKS-92 koordinātes: X372206, Y380082

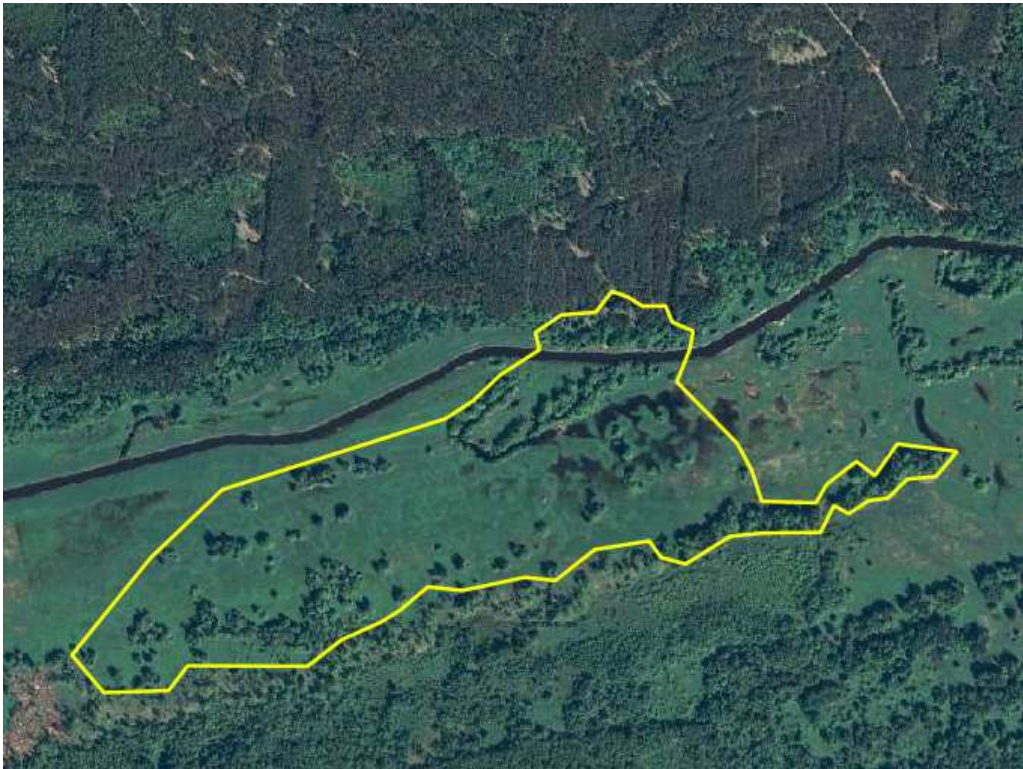
2. attēls. Prioritārais poligons Nr.2., atrodas dabas lieguma „Ances purvi un meži” teritorijā, Ailanku mājvietas tuvumā. Poligona centra LKS-92 koordinātes: X373225, Y380071

3.attēls. Prioritārais poligons Nr.3., atrodas ārpus dabas lieguma „Ances purvi un meži” teritorijas, pie Rindas, Stendes satekas. Poligona centra LKS-92 koordinātes: X374682, Y379482

4.attēls. Prioritārie poligoni Nr.4., atrodas dabas lieguma „Ances purvi un meži” teritorijā pie Liepkalnu mājām, poligona centra LKS-92 koordinātes: X378517, Y380078, un Nr.5, atrodas ārpus dabas lieguma teritorijas, poligona centra LKS-92 koordinātes: X378432, Y379845

5.attēls. Prioritārais poligons Nr.6., atrodas gan dabas lieguma „Ances purvi un meži” teritorijā, gan ārpus tās, poligona centra LKS-92 koordinātes: X381522, Y380740

6. attēls. Prioritārais poligons Nr.7., atrodas ārpus dabas lieguma „Ances purvi un meži” teritorijas, poligona centra koordinātes: X382493, Y380281